

АХ ҮЙИН УЛС

Буйнч седклтэ ээжин тускар

Дэдрхи-Кизлэр төмр хаалһ тосхон тылын ветеран Галина Хулхачиевна Лиджиева эн эжил 100 насна өөнэн төмдгх бээсн

- Галя, хээмнь, бос!
Цаачнь мөрн төргө
муульта төмр хааль
тосхдг эмтн ирж, чамаг
күлэжэнэ. Улускомин
хардач угаһар
йовшговидн, мэдн
көдлмшин туст заавр өгх,
дөкэд талдан райодас
баһчудыг авч ирх үг өглэ,
күн күртжэхш гийэд
бээнэ. Күүкм, көөрк,
тер көдлмштэн йосндан
даргджана, өцклдүр
сөөни өрөллэ ирлэ, эндр өр цөөһэд уга бээтл
Советин йосна кергэн күцэхэр йовх зөвтэ болжана.
Хай тер көдлмшэн, невчк амр, гөнгн юм олж ав, —
гиг экнь күүкэн серулин бээж келжэнэ.

Болв Галина экиннь келсиг соңскад, дарунь бо-
сад, хар-нүүрэн уһаһад, белдсн нег шаазн халун цэ,
нег керчм болһсн хуйр идчкэд, дарунь гилтэ наза
күлэжэсн үүрмүд талан адһв.

Эдн Советин йосна зааврар ик дааврта юм
кежэнэ: Кизлэр-Дэдрхи хоорнд төмр хаалһ
тосхжана. Сталинградын дээлдэнд орлцжах
Улан Дэрмин цергиг болн танкудыг эн төмр ха-
алһар хот-хоолар, түлэхэр болн кергтэ нань чигн
тоотар теткх зөвтэ. Улан Хоолын болн Лагана,
талдан чигн улусмудын баһчуд, арвтир, нам көг-
шд, күүкд улс чигн эн төмр хаалһ тосхлһнд өл-
сэд, даарад, немш авиацин бомдлһнд тусад бээсн
болв чигн чидлэн эрвллигө келдженэ. Комсомо-
лын Улан Хоолын улускомин хардач Галина Ха-
туева эн көдлмшт үүрмүдтэһэн хамдан орлцж,
талдан райодас баһчудыг авч иржэнэ. «Фронтд,
мана ээрмд, тенд ноолджах мана ахир-эцкирт
дөң болх зөвтэвидн!» — гиж Галина баһчудыг ур-
мдулж йовла.

Тиигэд Кизляр-Дэдрхи хаалһ ахр болзгт 1942-ч
жилин ноха сарин 4-д эдлврт орулгдла. Сталингра-
дын дээчнр болн танкуд, талдан чигн техник таср-
хан угаһар түлэхэр теткгдг болв.

Зуг төмр хаалһ тосхон, диилврт баһ биш тэвцэн
орулсн, баатрмудан фронтд йовулсн хальмг улсиг
1943-ч жилин бар сарин 28-д бас нег аюл күлэжэсн.
Галина тер өдр кергэрн командировкд одла. Тегэд
элгн-санилаһан, эк-эцклэһэн хамдан йовсн уга.
«Мана Галя яһснб, кенлэ хамдан йовж йовхмб, нег
тасрха өдмг күн өгдг болхий?» — гиж экнь зууран зо-
вад йовсн.

Галина орс келтэ күн, зууран йовсн эмтнд дөң бо-
лад, тусан күргэд бээв. Тегэд энүг вагона хардачд
шинидв, зуг күнд хаалһдан Галина гемтсн. Хамдан

йовсн эмтн күүкнд дөң болад, демнэд, гемас гетлв.

Ормдан ирснэ хөөн нег колхозин ахлач Галинаг
орс кел меднэ гийэд талдан өрк-бүлмүдтэ хамднь
эдл-ахудан авсн. Хавр ирхлэ Галинан эрүл-менднь
батрад, баһ наста күүкн колхозд учетчикэр келдв.
Тиигэд цөөкн сар давад, эк-эцкнь ямаран селэнд
туссинь медж авв. Байрлад, түдл уга тедн талан
харч йовв, шин ормдан бас учетчикэр келдв.

Алдр Диилврнн Одр ирснэ хөөн 1945-ч жилин
мөчн сард фронтас ирсн баһ наста салдс Тавн Джа-
наевич Лиджиевлэ ханьцад өрк-бүлэн өндөлһв.

Дөкэд 1946-ч жилин бар сард өрк-бүлтэһэн хам-
дан Киргизь тал нүүж харв. Галина Хулхачиевна
энд бас тоочар келдв.

Киргизьд өрк-бүлтэһэн бээсн цагт Галина тии-
гэрэн ирдг хальмгудт, тер тоод нег назра улст дөң
болж, хорһдх бээр теднд олж өгэд, элгн-санад мет
тосад-тооһад, хотлад, эрдмэн сурхин эс гиж келд-
хин төлэ таал бүрдэдг бээсн. «Хальмг күн мел тии-
гж таньл-үзлэн дөң болж бээх зөвтэ. Күнд цагла
дөң эс болхла тегэд кезэ нөкд болхмби», — гиж Гали-
на Хулхачиевна келдмн.

Мини эцк Түрвэн Манж бас дээнэ өмн Улан Хо-
олд эк-эцктэһэн, дүүнртэһэн бээсн, Галина Хулха-
чиевнаг, эк-эцкиннь сээнер меджэсн, тегэд Киргизьд
ветеринарин эрдм дасхар техникумд сессьт ирхлэрн
Лиджиевихнэ герт бээршлмн. Эдн дээнэ өмнк ца-
ган, Кизляр-Дэдрхи төмр хаалһ тосхлһна олна ик
кергэн, таньл-үзлэн тодлад бээдмн.

Дөкэд мана эцк Лиджиевихнэ
өрк-бүллэ Хальмг Таңһчд 1960-ч жилд
Яшкульд харһсн, Галина Хулхачиев-
нала хамдан района ветеринарн стан-
цд келджэсн, эндэс тооч Г. Х. Лиджи-
ева 1973-ч жилд пенсьт харсн.

2020-ч жилин мөчн сарин 6-д зу нас
наслн гижэһэд Галина Хулхачиевна
сээһэн хээв. Туслц 2021-ч жилин моһа
сарин 5-д тер ик насндан күрх зөвтэ
бээсн.

Тылын ветеран болсн деерэн Гали-
на Хулхачиевна баһчудла, Хальмг ик
суршулин оютирла харһад, эврәннь
жирһлин хаалһин тускар келж өгдг
бээсн.

Галина Лиджиева 1921-ч жилин
моһа сарин 5-д Каспийск района Улан
Хол селэнд төрсн. Элстд ахр болзгта
багшин курсмуд чилэхэд, эклц классин
багш болж келджэсн. Болв 1941-ч
жилд Төрскэн харсгч Алдр дэн экл-
сн, залу улс фронтд йовсн. Шунмһа
комсомолк Галина Хатуеваг комсомо-
лын Улан-Хоолын улускомин негдгч

сеглэртт сунһв. Түүнэс нань комсомольцнр фронтд
дөң болад дулан хувц-хунр уйжасн, беелә, өөмс
өлгжэсн, орн-нутгин займин цаасиг эмтн дунд тар-
хажасн. Түүнэ күцэжэсн наадк ик дааврта үүлдврн
тускар бидн келэд өгчклевидн.

Болв Галина Хулхачиевнаг жирһл хөвтэ, сэн-
сээһн болв гиж келж болшго. 1960-ч жилин бар
сард авальнь Тавн Джанаевич Лиджиев гем-шалт-
гин зүүлэр өнгрв, хар деерэн долан үртэһэн арднь
үлдв. Болв күчр-күндиг дааһад, Галина Хулхачиев-
на һанцарн күүкдэн өскэд, теднд сурһуль өгв. Ачта
амрлһнд харсна хөөн эңкр ээж Галина Хулхачиевна
арвн дөрвн ач-зееһэн болн йисн жич-зееһэн таалж
эрклүлж йовсн.

Экин хойр медалар, «Төрскэн харсгч Алдр дээнэ
1941-1945-ч жилмүдт зөрмг кевэр көдлснэ төлэ»,
«Күч-көлснэ ветеран», Алдр Диилврнн 50, 60, 65-ч
жилмүдэн өөнд нерэдсн медальмудар, Хальмг
Таңһч Дэрсэн ханьд орсна 400 жилин өөнд нерэдсн
өөнин медалар ачлгдла.

Нольшг, буйнч сээһн седклтэ көгшэ Галина Хул-
хачиевна Лиджиева ода маднла уга, болв герлтэ,
олнд ик туста жирһлин хаалһин тускар тууж түүнэ
үрдин, элгн-сана, терүг үзж-харһж йовсн улсин
болн баһчудын санлд үлдх, мана орн-нутгин болн
таңһчин делгрлгд тылын болн күч-көлснэ ветеран
ик тэвцэн орулсн.

ТҮРВЭН Ыуна

